

Startnota Erfgoedbeleid

Waarom deze nota?

Motie gemeenteraad

In 2021 is een motie van de fractie van GroenLinks door de gemeenteraad aangenomen. Met deze motie wordt het college opgedragen om een volwaardig erfgoedbeleid te ontwikkelen, met specifieke aandacht voor de bepaling en behoud van beschermwaardige elementen (zie bijlage 1). Het toenmalige college heeft in eerste instantie aangegeven dat dit zal worden meegenomen in de actualisatie van het gemeentelijk cultuurbeleid. Omdat het besluitvormingstrajecten voor Startnota en de Keuzenota voor de beleidsvisie voor het gemeentelijk cultuurbeleid meer tijd vergden dan voorzien, is er uiteindelijk voor gekozen om voor de erfgoednota een apart traject te lopen. Dit moet leiden tot een aparte erfgoednota, inclusief een actualisatie van het gemeentelijk archeologiebeleid.

Gedateerd archeologiebeleid

Met de Cultuurnota 2004 – 2007 is het cultuurbeleid van de gemeente Lelystad (inclusief erfgoed) voor het eerst integraal vastgesteld. Met de drie beleidsnota's die daarna volgden is het gemeentelijk cultuurbeleid periodiek herijkt. Hierbij is continuïteit geboden waar dit kon en ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen waar dat moest. Het gemeentelijk archeologiebeleid is in het kader van het ruimtelijk beleid 2008 voor het laatst vastgesteld. Het is gebaseerd op de kennis en wetgeving van dat moment. Met de komst van de Omgevingswet en de huidige kennis van de (pre)historie van Lelystad is een bijstelling van het archeologiebeleid noodzakelijk.

Implementatie Omgevingswet

Gemeenten moeten in het omgevingsplan rekening houden met het belang en behoud van cultureel erfgoed en werelderfgoed. Dit gebeurt door inventariseren en analyseren van het cultureel erfgoed en werelderfgoed dat binnen de gemeente aanwezig is. Op basis daarvan neemt de gemeente een toereikend beschermingsregime in het omgevingsplan op. Het omgevingsplan bevat algemene regels van de gemeente voor de fysieke leefomgeving. Iedere gemeente heeft één omgevingsplan onder de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt een veelheid aan wetten en voorschriften in één wet. Daarnaast zorgt de wet voor één digitaal loket dat het voor consumenten en bedrijfsleven makkelijker maakt vergunningen aan te vragen en projecten te starten. De ingangsdatum is naar verwachting 1 juli 2023.

Wat willen we bereiken?

Volwaardig en geactualiseerd erfgoedbeleid, waarbij door middel van een kadernota voor erfgoed de volgende uitgangspunten en doelstellingen vertaald worden naar beleidsmaatregelen en bijbehorend instrumentarium, waarbij nieuwe kennis en inzichten over boven- en ondergronds erfgoed zijn meegenomen:

Sinds de Cultuurnota 2004 – 2007 is het centrale uitgangspunt voor het gemeentelijk cultuurbeleid dat het bijdraagt aan de maatschappelijke ontwikkeling van Lelystad. Het beleid heeft daarbij specifieke aandacht voor maatschappelijke participatie en persoonlijke groei van inwoners en voor de ontwikkeling van een aantrekkelijke stad.

Met het Koersdocument is in 2020 de ambitie vastgelegd dat Lelystad groeit naar 100.000 inwoners. In de gemeenteraad is daarna zelfs de ambitie uitgesproken om door te groeien naar 140.000 inwoners. Bij een relatief nieuwe stad is het besef dat erfgoed waarde kan bieden aan ruimtelijke kwaliteit en identiteit in vergelijking met veel oudere gemeenten nog niet sterk ontwikkeld. Maar ook wanneer de focus wordt gelegd op een sterke groei, moet goed worden omgegaan met bijzondere parels uit het verleden. Dit is een verantwoordelijkheid die we ook dragen voor de toekomstige inwoners van de stad. Dit geldt zowel voor het gebouwde als voor het minder zichtbare ondergrondse erfgoed.

Wat is er tot nu toe gebeurd?

Bij de behandeling van het Structuurplan Lelystad 2015 heeft de gemeenteraad aangegeven behoefte te hebben aan meer inzicht in het cultuurhistorisch erfgoed in Lelystad. In opdracht van de gemeente Lelystad heeft het Bureau STOA in 2007 een inventarisatie gedaan en een waardering opgesteld van het gebouwde cultuurhistorisch erfgoed in Lelystad. De waarderingsrapporten zijn hierbij vertaald naar aanbevelingen voor een gemeentelijk beleidskader voor de cultuurhistorische kwaliteiten in Lelystad. Hierbij zijn ook negen gebouwen en complexen aangewezen als kandidaat voor een gemeentelijke monumentenstatus met als doel in kaart te brengen wat de voor- en nadelen zijn van het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Op basis van deze waardering heeft in 2008 de raad besloten om het principe van 'behoud door ontwikkeling' als uitgangspunt te hanteren voor de gemeentelijke monumentenverordening.

In verband met de wijziging van de Monumentenwet 1988, dienden gemeenten vanaf 1 januari 2009 te beschikken over een gemeentelijke monumentenverordening en een onafhankelijke monumentencommissie. Dit heeft in 2008 geleid tot de vaststelling van een gemeentelijke erfgoedverordening en in 2009 tot de instelling van een monumentencommissie om daarmee de aanwezige cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten beter te kunnen betrekken bij de ontwikkeling van Lelystad. Door de erfgoedcommissie zijn sindsdien op verzoek van de gemeente en op eigen initiatief cultuurhistorische waarderingsrapporten opgesteld van diverse gebouwen en objecten.

De aanwijzing van een gemeentelijk monument is een discretionaire bevoegdheid van het college. In 2017 heeft het college besloten een aanwijzingstraject te volgen om diverse panden, objecten en terreinen op het Werkeiland Lelystad-haven aan te kunnen wijzen als gemeentelijk monument. Dit heeft in december 2017 geleid tot het definitieve aanwijzingsbesluit. Daarmee waren de eerste gemeentelijke monumenten in Lelystad een feit. In 2020 volgde het aanwijzingstraject voor het gebouw De Kubus, dat in dat jaar ook is aangewezen als gemeentelijk monument.

In 2015 is de Welstandnota door de gemeenteraad vastgesteld. In hoofdstuk 3 van de Welstandnota zijn de kaders aangegeven voor Gebieden met Architectonische welstand en Cultuurhistorisch erfgoed. Daarnaast zijn er de afgelopen jaren, door onder meer de Erfgoedcommissie en andere partijen, diverse cultuurhistorische studies en verkenningen gedaan naar de cultuurhistorische elementen in Lelystad.

Wat zijn de activiteiten?

Reeds ter voorbereiding op de cultuurvisie hebben in mei 2021 diverse werksessies plaatsgevonden waar inwoners en organisaties aan deel hebben genomen. Een van deze werksessie had erfgoed als onderwerp. De uitkomsten van de gesprekken in deze werksessie is in bijlage 3 opgenomen.

Cultureel erfgoed als onderdeel van de fysieke leefomgeving bestaat uit vijf elementen:

- monumenten (zoals (bouw)werken, tuinen en parken);
- (bekende of verwachte) archeologische monumenten;
- stads- en dorpsgezichten;
- (delen van) cultuurlandschappen (landschap dat onder invloed van de mens is gevormd, zoals polders) en
- roerend of immaterieel cultureel erfgoed, wanneer dat verbonden is aan specifieke locaties in het omgevingsplan (zoals een haven met historische schepen).

Fasering

1. Bureau-onderzoek en aanvullende inventarisatie

Als eerste worden de lokale situatie, beschermingscriteria, wettelijke verplichtingen en beleidsruimte van al deze facetten in beeld gebracht door middel van een bureau-onderzoek en aanvullende inventarisatie.

2. Voorleggen inventarisatie en eerste kaartbeelden aan breed publiek en vormen klankbordgroep.

In twee fasen worden zowel de bewoners van de stad als een kleine, actieve, geïnteresseerde en kennisdragende groep in de gelegenheid gesteld mee te denken over de inventarisatie en de wijze van waarderen en prioriteren.

3. Beleidskeuze-opties

Vervolgens worden opties geformuleerd voor de invulling van de beleidskeuzes, met een globale beschrijving van de impact voor gemeente en initiatiefnemers.

4. Kadernota

De daaruit voortkomende opties voor de beleidskaders, inclusief financiële paragraaf t.b.v. implementatie van het beleid (Kadernota) worden voorgelegd aan de raad.

5. Uitwerking instrumentarium

Na vaststelling van de Kadernota wordt het instrumentarium (o.a. erfgoedverordening en beleidskaarten met regelgeving) voor het erfgoedbeleid uitgewerkt.

Wie zijn betrokken?

Beleid komt zoveel mogelijk participierend tot stand. Dit is tevens de werkwijze binnen de Omgevingswet. Stakeholders (o.a. Heemschut Afdeling Flevoland, de Erfgoedcommissie, de Archeologische Werkgroep Nederland (AWN) afdeling Flevoland en de Stichting 4/5 mei) zullen vroegtijdig, al tijdens de inventarisatie, worden betrokken.

Daarnaast worden tijdens een georganiseerde bijeenkomst (bijvoorbeeld een inloopavond) bewoners van Lelystad in de gelegenheid gesteld hun vragen, opmerkingen en suggesties door te geven aan het projectteam. Op dat moment is al veel inventariserend 'voorwerk' gedaan, zodat pragmatisch en toegesneden op Lelystad kan worden gewerkt.

Ook wordt een klankbordgroep opgesteld van actieve en geïnteresseerde inwoners die meerdere malen in het traject richting de kadernota en de uitwerking van het instrumentarium zal worden betrokken.

De gemeenteraad wordt actief in het besluitvormingstraject betrokken, zodat vooraf gelegenheid wordt geboden om de kaderstellende contouren voor het erfgoedbeleid kenbaar te maken. Dit gebeurt niet alleen via de vaststelling van respectievelijk de startnotitie en de kadernota. De raad wordt ook in de gelegenheid gebracht deel te nemen aan de brede bijeenkomst en/of iemand zitting te laten nemen in de klankbordgroep.

Betrokken partijen en rolverdeling

Rollen	College	Vertegenwoordiging stakeholders	Inwoners Lelystad	Actief geïnteresseerden	Raad
Startnota	Vorbereiden				Vaststellen
Inventarisatie en waarderingskader	Vorbereiden	Input en reflectie	Input en reflectie	Input en reflectie	Input en reflectie
Beleidskeuzes	Vorbereiden	Input		Input en reflectie	Input en reflectie
Kadernota	Vorbereiden				Vaststellen
Uitwerking instrumentarium	Vorbereiden				Vaststellen

Welke producten leveren we op?

De volgende producten leiden naar een volwaardig en geactualiseerd erfgoedbeleid:

Startnota

In deze startnotitie voor de raad wordt de raad vroegtijdig meegenomen in het plan van aanpak waarin de processtappen, tussenproducten en planning, inclusief de rol van de betrokkenen wordt beschreven.

Inventarisatie erfgoed boven- en ondergronds

Het bureauonderzoek, de aanvullende inventarisatie, inclusief opmerkingen en suggesties van de stakeholders, worden gebundeld in een onderzoeksrapport.

Enkele bijeenkomsten voor en/of met de bewoners van Lelystad of stakeholders

Om het proces richting de Kadernota al inspirerend te laten zijn worden bijeenkomsten over erfgoedthema's georganiseerd, waaronder het voorleggen van de kaartbeelden en de inventarisatie.

Kadernota

In de kadernota worden de volgende punten opgenomen:

1. de belangrijkste bevindingen van het onderzoek,
2. een evaluatie van de vorige periode,
3. een visie en ambitie,
4. voorstellen voor prioriteiten en beleidskeuze,
5. uitvoering en financiering.

Instrumenten

De volgende instrumenten worden in ieder geval opgenomen in het geactualiseerde erfgoedbeleid:

1. actualisatie van de archeologische waarden- en beleidskaart, met juridische en toepasbare regels ter implementatie in het toekomstig Omgevingsplan
2. waarden- en beleidskaart bovengronds erfgoed
3. actualisatie gemeentelijke verordening met een koppeling naar een gemeentelijk erfgoedregister, en juridische en toepasbare regels ter implementatie in het toekomstig Omgevingsplan

Tijdpad

Q4 2022 / Q1 2023	Vaststelling Startnotie
Dec 2022 - feb 2023	Inventarisatie
Feb – april 2023	Afstemming publiek
Eind Q2	Concept Kadernota
Q3 2023	Vaststellen Kadernota
Q4 2023	Uitwerken instrumentarium

Bijlage 1: Motie

Motie

Besluitvormende raadsvergadering van

Agendapunt:

Onderwerp: **erfgoedbeleid**

De raad van de gemeente Lelystad in vergadering bijeen,

Constaterend dat:

- Het huidige erfgoedbeleid onderdeel is van de Beleidsvisie cultuur 2017 – 2020;
- De erfgoedverordening een puur procesmatig stuk is;
- Over verschillende objecten (oa activiteiten op het werkeiland, toekomst SGL) zowel in de samenleving als in de gemeenteraad discussie is ontstaan;

Overwegend dat:

- Het huidige beleid te kort schiet omdat het nauwelijks inhoudelijke handvaten biedt voor concreet handelen;
- Onduidelijk is wat de inhoudelijke basis is voor het werk van de erfgoedcommissie;
- Een volwassen erfgoedbeleid helpt bij het verder ontwikkelen van de stad met respect voor haar geschiedenis;
- Een dergelijk beleid een goed kader biedt voor het vaststellen wat beschermwaardig is;

Draagt het college op:

1. Volwaardig erfgoedbeleid te ontwikkelen via de volgende stappen:
 - a. Het maken van een goede beschrijving van de stedenbouwkundig / landschappelijk / architectonisch voor Lelystad karakteristieke gebouwen, ensembles en locaties;
 - b. Het ontwikkelen van objectieveerbare criteria en op grond daarvan selecteren van beschermwaardige elementen;
 - c. Bepaling van de wenselijke beschermwaardigheid van objecten via een gemeentelijke monumentenstatus of anderszins;
 - d. Geleidelijk aan ontwikkelen van een strategie per object;
 - e. Vastleggen van beleid via een raadsbesluit.
2. Dit beleid te ontwikkelen in nauwe samenspraak met externe deskundigen van bv. het Cuypersgenootschap, Heemschut, Historisch Centrum Flevoland en de Erfgoedcommissie;
3. Een proces te ontwerpen waarin ook (geïnteresseerden uit) de samenleving volwaardig betrokken worden;
4. Een plan van aanpak hiertoe voor 1 juni 2021 ter bespreking aan de raad aan te bieden;

En gaat over tot de orde van de dag.

Deze motie is ingediend door de fractie van GroenLinks

Bijlage 2: Uitkomst werksessie erfgoed, mei 2021

WAAR IS RUIMTE VOOR EEN ROL VAN DE INWONER NAAST DE FORMELE ADVISEURS?

opvolging
ontmoetingen
beleving creëren
laagdrempelig
emoties
herinneringen bij gebouw
wandeling in landschap
wijkgesprekken
de wijk in
waardering
eigenaarschap
participatie waarden
organisatie activiteiten
koffieochtenden op locati
actief betrekken
waarden
voorleuren
klankbord
verhalen
inpassing
criterie
prioriteit

Mentimeter

11

WAT ZIJN GESCHIKTE WAARDERINGSKRITERIA VOOR POST 65 ERFGOED?

esthetiek
herkenbaar
landschappelijke inpassing
architectonische waarde
belevingswaarde
originaliteit
unieke details
representatief bewoners
bruikbaarheid
diversiteit
onderdeel
structuur
relatie omgeving
toegankelijkheid
gebruikswaarde

Mentimeter

9